

Folkhälsomyndigheten

Indikatorbeskrivning

Anskaffning av folköl i butik (skolelever)

Datum: 2026-05-08

Indikatoruppgifter

Indikatornamn: Anskaffning av folköl i butik (skolelever)
Indikatoransvarig myndighet/organisation: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN)
Indikatortyp: Utfallsindikator
Redovisningsnivå: Riket

Källa

Namn på undersökning: CAN:s nationella skolundersökning
Ansvarig myndighet/organisation: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN)

Beskrivning av register/undersökning:

CAN:s skolundersökning genomförs årligen bland elever i årskurs 9 och gymnasiets år 2. Undersökningen är riksrepresentativ och har genomförts sedan 1971 i årskurs 9 och sedan 2004 i gymnasiets år 2. Urvalet, som genomförs i två steg, består av 350 skolor i vardera årskurserna. Det slumpmässiga urvalet dras proportionellt mot skolornas elevantal i årskurserna. I det andra steget i urvalsprocessen dras en klass i varje skola efter samma princip. Undersökningarna genomförs som lärarövervakade gruppenkäter i klassrummen och eleverna deltar anonymt. Ungefär 6000 enkäter från årskurs 9 och 4500 från gymnasiets år 2 analyseras och bearbetas varje år. Innan materialet bearbetas och analyseras rensas extremvärden och uppenbart oseriösa svar bort. För mer information om hur detta görs se: CAN rapport 240 "Om CAN:s nationella skolundersökning" <https://www.can.se/publikationer/om-cans-nationella-skolundersokning/>, CAN-rapport 135, Så görs CANs skolundersökningar samt CAN-rapport 215, CAN:s nationella skolundersökning 2022. Från och med år 2021 bytte undersökningen namn från Skolelevers drogvanor till CAN:s nationella skolundersökning.

Metodbeskrivning

Indikatordefinition:

Andel (%) elever i årskurs 9 och elever under 18 år i gymnasiets år 2 som druckit alkohol under de senaste 12 månaderna och den senaste gången de drack folköl uppgav att de köpt den i butik. För en mer utförlig beskrivning av indikatorn se 'Indikatorbeskrivning'.

Specificering av variabler:

Årskurs 9 Frågeformulering: 'Har du någon gång druckit alkohol (räkna inte med drycker under 2,26 % t ex lättöl eller svag cider)?' Svartalativ: ja under de senaste 30 dagarna eller ja under de senaste 12 månaderna

Frågeformulering: 'Senaste gången du drack följande [folköl], hur fick du då tag på det?' Svartalativ: köpte själv i butik

Gymnasiets år 2 Frågeformulering: 'Har du fyllt 18 år?' Svartalativ: nej

Frågeformulering: 'Har du någon gång druckit alkohol?' (räkna inte med drycker under 2,26 % t ex lättöl eller svag cider)?'

Svartalativ: ja under de senaste 30 dagarna eller ja under de senaste 12 månaderna

Frågeformulering: 'Senaste gången du drack följande [folköl], hur fick du då tag på det?' Svartalativ: köpte själv i butik

Beskrivning av beräkning:

Årskurs 9: Täljare: 'ja, under de senaste 30 dagarna' eller 'ja under de senaste 12 månaderna', 'köpte själv i butik' Nämnare: 'ja under de senaste 30 dagarna' eller 'ja under de senaste 12 månaderna'

Gymnasiets år 2: Täljaren: 'nej', 'ja under de senaste 30 dagarna' eller 'ja under de senaste 12 månaderna', 'Köpte själv i butik' Nämnare: 'nej', 'ja under de senaste 30 dagarna' eller 'ja under de senaste 12 månaderna'

Från och med 1989 års undersökning görs vikten separat för pojkar respektive flickor. Det bör påpekas att även om viktning är nödvändig eftersom urvalet är icke-proportionellt och dessutom kompenserar för eventuellt snedvridet bortfall, så påverkar viktningsförfarandet i mycket liten utsträckning de redovisade resultaten. Från och med 2017 viktas data baserat på länstillhörighet.

Sedan 2016 finns 'annan könsidentitet' med som svartalativ på den inledande könsfrågan. Andelen elever som väljer detta alternativ är för liten för att särredovisas, men ingår däremot i totalen (Flickor & Pojkar). För enskilda indikatorer kan totalen över- eller understiga nivåerna bland pojkarna och flickorna. Detta beror alltså på att även de som svarat 'annan könsidentitet', eller inte besvarat könsfrågan, ingår i totalen (Flickor & Pojkar) för respektive indikator.

Svarsfrekvens:

Årskurs 9 Cirka 15 % av de slumpvis utvalda klasserna deltar inte i studien av olika skäl och definieras som bortfall. Bortfallet på individnivå är cirka 16 % i form av elever som är frånvarande då enkäten ska fyllas i.

Gymnasiets år 2 Cirka 21 % av de slumpvis utvalda klasserna deltar inte i studien av olika skäl och definieras som bortfall. Bortfallet på individnivå är cirka 18 % i form av elever som är frånvarande då enkäten ska fyllas i.

Jämförbarhet över tid

Indikatorn är jämförbar över tid men till följd av covid-19-pandemin blev svarsfrekvensen år 2020 lägre än normalt samtidigt som datainsamlingen utsträcktes till terminsslutet. Detta kan påverka resultatens jämförbarhet med övriga år. I gymnasiet genomfördes ingen datainsamling 2020 på grund av att skolorna bedrev distansundervisning.

Utvecklingsarbete

2021 Sedan 2021 genomförs enkäten helt digitalt.

2019 I 2019 års undersökning introducerades möjligheten för skolorna att välja om de ville låta eleverna besvara enkäten i pappersform eller via ett formulär på webben. Omkring 60 % av skolorna valde att besvara formuläret på webben. En utvärdering av resultaten visade inte på några skillnader i prevalenserna för ANDT-indikatorerna, till följd av metodförändringen. För mer information se CAN-rapport 188, Visst är man anonym?

2012 Frågan genomgick justeringar när formuläret reviderades 2012, resultaten från den tidigare definitionen är inte jämförbar med resultatet från den nuvarande. För mer information, se: CAN-rapport 133, 'Skolelevs

drogvanor 2012'. För en närmare beskrivning av 2012 års formulärrevidering, se: Reviderad enkät - En analys av resultatskillnaderna (Raninen & Nyström 2013).